

Γεωγραφίες

Αρ. 26 (2015)

Γεωγραφίες, Τεύχος 26, 2015

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ - ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΕΙΣ

-

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ - ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΕΙΣ

ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ: ΕΝΑ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ / ΤΟ ΕΤΗΣΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ INURA ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ, 30 ΑΥΓ.-6 ΣΕΠΤ. 2015

Μαρία Χαϊδοπούλου-Βρυχεία*, Δήμητρα Σιατίτσα**, Πένυ Κουτρολίκου***

Από το 2007 οι λέξεις κρίση, χρέος, λιτότητα, οικονομική ύφεση έχουν γίνει κοινότοπες σε πολλές χώρες του κόσμου. Από το 2009 έχουν συνδεθεί με την πόλη της Αθήνας, με συγκεκριμένες χωρικές επιπτώσεις για την πόλη και τους κατοίκους της. Ως ένα νέο «πειραματόζωο» η Αθήνα έγινε πεδίο εφαρμογής σκληρών νεοφιλελεύθερων πολιτικών και μέτρων με το πρόσχημα της «εξαίρεσης» της κρίσης. Καθώς αυτή η συνθήκη ήταν κάθε άλλο παρά προσωρινή, τα τελευταία χρόνια παρακολουθούμε την «κανονικοποίηση της εξαίρεσης» στην καθημερινή ζωή, στις πολιτικές για την πόλη και στις διαδικασίες παραγωγής και ανάπτυξης του αστικού χώρου.

Ταυτόχρονα, όμως, την ίδια χρονική περίοδο έχουν αναπτυχθεί σημαντικές αντιστάσεις και κινητοποιήσεις. Έχουν διαμορφωθεί αιτήματα που υπερβαίνουν το πλαίσιο της κρίσης και έχουν αναδυθεί εναλλακτικές πρακτικές αλληλεγγύης και αυτο-οργάνωσης εντός και εκτός των θεσμών που δίνουν διεξόδους στα προβλήματα της καθημερινότητας και επιδιώκουν να αναιρέσουν τις επιπτώσεις της λιτότητας. Πρόκειται για δίκτυα αλληλεγγύης και αμοιβαίας υποστήριξης, εναλλακτικά ανταλλακτικά συστήματα, συνεταιριστικά εγχειρήματα, αυτοοργανωμένοι χώροι πολιτισμού και πολλά ακόμη. Με άλλα λόγια

εμφανίζονται πρακτικές που θέτουν ερωτήματα για τις δυνατότητες «ανάμρφωσης» των πολιτικών για την πόλη, αλλά και υλοποιούν στην πράξη «μετασχηματιστικές» πολιτικές.

Η ανάδυση μιας αριστερής κυβέρνησης στην εξουσία μετέφερε αυτά τα ερωτήματα και τις προσδοκίες από το κοινωνικό και το τοπικό επίπεδο, στην κεντρική πολιτική σκηνή. Η εξέλιξη αυτή δημιούργησε νέες δυνατότητες αλλά και περιορισμούς για την πραγμάτωση εναλλακτικών και μετασχηματιστικών πολιτικών σε ευρύτερη κλίμακα, ενώ έθεσε σε νέα βάση τη σχέση κινημάτων, κοινωνίας και θεσμών.

Αυτό είναι σε αδρές γραμμές το πλαίσιο εντός του οποίου πραγματοποιήθηκε το 25ο ετήσιο συνέδριο του Διεθνούς Δικτύου Έρευνας και Δράσης για την Πόλη (INURA), από τις 30 Αυγούστου μέχρι τις 6 Σεπτεμβρίου. Με κεντρικό ερώτημα το πώς μπορούμε να καταφέρουμε την πραγμάτωση μετασχηματιστικών πολιτικών για την πόλη, και πεδίο διερεύνησης την πόλη της Αθήνας, έγιναν μια σειρά από επισκέψεις σε κοινωνικούς και πολιτικούς χώρους και γειτονιές, καθώς και ανοιχτές συζητήσεις. Το συνέδριο ολοκληρώθηκε με ένα πιο εσωστρεφές τριήμερο εργασιών στις Ροβιές Ευβοίας.

Το ενδιαφέρον για τις πολιτικές εξελίξεις και την κοινωνική κατά-

* Πολιτισμική γεωγράφος, marjavea@gmail.com

** Αρχιτέκτων - Πολεοδόμος, dimisiat@gmail.com

*** Αρχιτέκτων - Πολεοδόμος, pennykk@gmail.com

σταση στην Ελλάδα ήταν πολύ έντονο, καθώς όλη την προηγούμενη περίοδο η περίπτωση της Ελλάδας αναδείχθηκε, λόγω των προσπαθειών ανοιχτής αμφισβήτησης των πολιτικών λιτότητας και πολιτικοποίησης του ζητήματος του χρέους, ίσως για πρώτη φορά τόσο έντονα, στην Ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα. Έτσι, η συμμετοχή ήταν ιδιαίτερα αυξημένη φέτος, από πολλές χώρες της Ευρώπης, την Ιταλία, τη Γερμανία, την Αυστρία, Ολλανδία, Ελβετία, Αγγλία, Σερβία, Κροατία, Εσθονία, αλλά και από την Κολομβία, το Μεξικό και τον Καναδά.

Οι ημέρες του συνεδρίου ήταν ιδιαίτερα φορτισμένες καθώς συνέπεσαν με την προεκλογική περίοδο, στον απόηχο του δημοψηφίσματος και της υπογραφής του τρίτου μνημονίου. Ως εκ τούτου οποιαδήποτε προσπάθεια ανάλυση ή ερμηνείας της κατάστασης και των πιθανών προοπτικών για το μέλλον ήταν εξαιρετικά δύσκολη. Παρόλα αυτά, και καθώς υπήρχαν πολλά ερωτήματα από τη μεριά των ξένων συνέδρων, επιλέξαμε η πρώτη εισαγωγική συζήτηση να εκφράσει περισσότερο αυτή την αμηχανία παρά να δώσει συγκεκριμένες απαντήσεις. Τονίστηκαν οι διαφορές που έχουν συντελεστεί σε σχέση με την κατάσταση που επικρατούσε όταν πραγματοποιήθηκε η προηγούμενη συνάντηση INURA στην Αθήνα το 2008 και δόθηκε έμφαση στα θέματα δημοκρατίας και διακυβέρνησης, καθώς και στις χωρικές και περιβαλλοντικές πολιτικές στο πλαίσιο της πρόσφατης διαπραγμάτευσης.

Ο όρος «πύκνωση του πολιτικού χρονο-χώρου» - σε αντιπαράθεση με την «χρονο-χωρική συμπίεση» του παγκοσμιοποιημένου νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού (όπως έχει αναλυθεί από τον Ντ. Χάρβεϊ) - φάνηκε χρήσιμος για να περιγράψουμε το πλαίσιο των πρόσφατων εμπειριών μας. Παράλληλα, αν η δημοκρατία απαιτεί χρόνο και χώρο, τίθενται κρίσιμα ερωτήματα ως προς την αλλαγή στρατηγικών, ρόλων και σχέσεων σε ένα ασφυκτικό πολιτικό πλαίσιο.

Από την άλλη, οι επισκέψεις/-περιηγήσεις που πραγματοποιήθηκαν τις επόμενες τρεις μέρες ανέδειξαν τον πλούτο, την ανθεκτικότητα, την επινοητικότητα και τη ζωντάνια της κοινωνίας. Στο πλαίσιο του συνεδρίου πραγματοποιήθηκαν συνολικά δεκαέξι θεματικές περιηγήσεις, γύρω από τέσσερις άξονες: εναλλακτικές στην αστική ανάπτυξη, το κέντρο της πόλης ως διακύβευμα πολιτικών και συγκρούσεων, εγχειρήματα κοινωνικής αλληλεγγύης και εναλλακτικές στις ιδιωτικοποιήσεις και τις μεγάλες επενδύσεις.

Η πρώτη θεματική προσεγγίστηκε με επίκεντρο το λιμάνι του Πειραιά και τους παρακείμενους Δήμους, το Κερατσίνι-Δραπετσώνα και το Πέραμα. Η συζήτηση περιστράφηκε γύρω από τις συνέπειες της διαδικασίας ιδιωτικοποίησης του λιμανιού και των υποδομών του, προηγούμενης και μελλοντικής, καθώς και τη χρόνια υποβάθμιση των παραγωγικών δραστηριοτήτων στη ναυπηγοεπισκευαστική ζώνη Περάματος. Παράλληλα συζητήθηκαν οι σχεδιασμοί των δημοτικών αρχών και τα αιτήματα των

κατοίκων για βελτίωση της ποιότητας ζωής στις γειτονιές τους, την αναβάθμιση των υποδομών (σχολεία, πλατείες, πολιτισμός, άθληση) και την δημιουργία ενός δημόσιου θαλάσσιου μετώπου με τη διεκδίκηση των πρώην Λιπασμάτων, αλλά και άλλων μικρότερων εκτάσεων.

Η δεύτερη θεματική εστίασε στα πολλαπλά ζητήματα και τις συγκρουόμενες προσεγγίσεις που αφορούν το κέντρο της πόλης. Διευκρινήθηκαν τα διαφορετικά σχέδια για την ρύθμιση και την ανάπλαση του κέντρου που έχουν εκπονηθεί/εξαγγελθεί τα τελευταία χρόνια της κρίσης (το ρυθμιστικό Αθήνας, το ΣΟΑΠ, και η πρόταση για πεζοδρόμηση της Πανεπιστημίου Rethink Athens). Παράλληλα συζητήθηκαν τα αντιμαχόμενα συμφέροντα πίσω από την εικόνα του ιστορικού/τουριστικού κέντρου, η στεγαστική κρίση, οι πολιτικές που αναπτύσσονται για να απαντήσουν στις αυξημένες ανάγκες και το κίνημα ενάντια στους πλειστηριασμούς, και τέλος το φαινόμενο της ανόδου των ρατσιστικών/φασιστικών αντιλήψεων και πρακτικών και η ανάπτυξη αντιφασιστικών πρωτοβουλιών σε γειτονιές του κέντρου.

Η θεματική που αφορούσε τις πρακτικές αλληλεγγύης εστίασε κυρίως σε κοινωνικές από-τα-κάτω δομές στις γειτονιές της Αθήνας και στην πρόσφατη ανάδυση πρωτοβουλιών αλληλεγγύης για τους πρόσφυγες. Έγινε επίσκεψη στη «Λαμπηδόνα», το Κοινωνικό Πολιτιστικό Κέντρο Βύρωνας, όπου πραγματοποιήθηκε συζήτηση με μέλη της συνέλευσης για τις δραστηριότητες που έχει αναπτύξει το

κέντρο τα τελευταία χρόνια της κρίσης, τη σχέση με τη γειτονιά, τη συμμετοχή, αλλά και τα αιτήματα για δημόσιες πολιτικές. Αντίστοιχα ζητήματα συζητήθηκαν στην επίσκεψη στο δίκτυο αλληλεγγύης του διαμερίσματος, «το Μυρμήγκι», στην Κυψέλη, ενώ παρουσιάστηκε και το εγχείρημα της Ομάδας Προφορικής Ιστορίας Κυψέλης. Στην περιήγηση για την προσφυγική κρίση, έγινε μια σύντομη παρουσίαση του νέου κέντρου φιλοξενίας προσφύγων στον Ελαιώνα, επικεντρώνοντας στην επινοητικότητα που απαιτήθηκε για να κατασκευαστεί σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, την υπέρβαση των «τυπικών» διαδικασιών, αλλά και το πολύ θετικό τελικό αποτέλεσμα. Τέλος, πραγματοποιήθηκε στο «Κηπάκι της Τσαμαδού» εκτενής συζήτηση με μέλη της Πρωτοβουλίας Αλληλεγγύης για το Πεδίο του Άρεως για την πρόσφατη εμπειρία του εξαιρετικά μαζικού αυτο-οργανωμένου εγχειρήματος συγκρότησης δομών αλληλεγγύης για την υποστήριξη του καταυλισμού των προσφύγων που στην ουσία αντικατέστησε το πρώτο διάστημα τις λειτουργίες του κράτους.

Η τέταρτη θεματική αφορούσε μεγάλης κλίμακας επεμβάσεις στον αστικό χώρο που σχετίζονται με διαδικασίες ιδιωτικοποίησης ή/και μεγάλες επενδύσεις, εστιάζοντας στα αντικρουόμενα συμφέροντα και διεκδικήσεις, καθώς και στις εναλλακτικές προσεγγίσεις και προτάσεις για την ανάπτυξη της πόλης. Σε αυτό το πλαίσιο, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στον χώρο του πρώην αεροδρομίου του Ελληνικού, ως μια εμβληματική περίπτωση ιδιωτικοποίησης μιας πολύ σημαντικής «δημόσιας αστικής εφεδρείας». Συζητήθηκαν οι προτάσεις για την ανάπτυξη ενός μητροπολιτικού πάρκου, οι αγώνες ενάντια στην ιδιωτικοποίηση και οι εναλλακτικές πρακτικές που φιλοξενεί ο χώρος, το Μητροπολιτικό Κοινωνικό

Ιατρείο Ελληνικού και ο Αυτοδιαχειριζόμενος Αγρός. Μεγάλο ενδιαφέρον είχε και η περιήγηση με θέμα το μοντέλο διαχείρισης των απορριμάτων στην Αττική, τη μη βιωσιμότητα της σημερινής μεθόδου ταφής των απορριμάτων, τις δυσκολίες ανάπτυξης της ανακύκλωσης, αλλά και τα οικονομικά συμφέροντα που καθορίζουν τον μελλοντικό σχεδιασμό. Η εξέλιξη των Ολυμπιακών ακινήτων δέκα χρόνια μετά ήταν το επίκεντρο της τρίτης περιήγησης σε αυτή τη θεματική. Βασικό παράδειγμα αποτέλεσε το Ολυμπιακό συγκρότημα στο Μαρούσι, οι αναπτύξεις γύρω από αυτό και οι επιπτώσεις στην τοπική οικονομία και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των περιοίκων. Τέλος, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στη Νέα Φιλαδέλφεια-Χαλκηδόνα, όπου συζητήθηκε η ιστορική ανάπτυξη της γειτονιάς, τα διλήμματα και οι συγκρούσεις γύρω από τους σχεδιασμούς για το νέο γήπεδο της ΑΕΚ, καθώς και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η δημοτική αρχή λόγω της οικονομικής κρίσης. Η περιήγηση ολοκληρώθηκε με την επίσκεψη στο Κοινωνικό Ιατρείο Χαλκηδόνας.

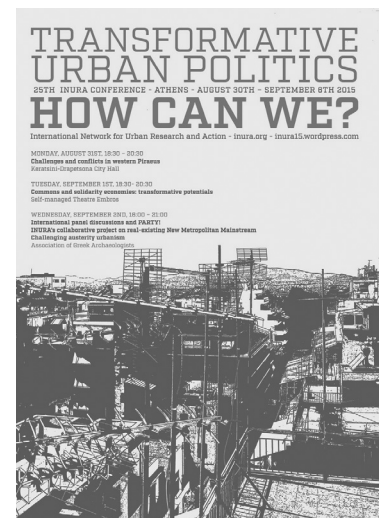
Στα πλαίσια του Συνεδρίου οργανώθηκαν και δυο ανοικτές εκδηλώσεις. Η πρώτη, στο Ελεύθερο Αυτοδιαχειριζόμενο Θέατρο Εμπρός, είχε θέμα τα κοινά και την αλληλέγγυα οικονομία και τις δυνατότητες κοινωνικού μετασχηματισμού που προσφέρουν αντίστοιχα εγχειρήματα, όπου διερευνήθηκαν τόσο το θεωρητικό πλαίσιο όσο και συγκεκριμένα παραδείγματα στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Η δεύτερη περιλάμβανε δύο μέρη: από τη μια το κοινό ερευνητικό έργο του Δικτύου INURA σχετικά με τα κοινά χαρακτηριστικά των διαδικασιών αστικής ανάπτυξης την περίοδο του νεοφιλελεύθερου παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού με τίτλο «New Metropolitan Mainstream» και από την άλλη μία δημόσια συζήτηση

για το περιεχόμενο και τις συνέπειες της «πολεοδομίας της λιτότητας» (austerity urbanism), καθώς και με ποιους τρόπους μπορεί να αμφισβητηθεί το ευρύτατα διαδεδομένο πλέον και συχνά αναπόδραστο μοντέλο ανάπτυξης και διακυβέρνησης των πόλεων.

Στο δεύτερο μέρος του συνεδρίου, στις Ροβιές, δόθηκε η δυνατότητα να αναλυθούν διεξοδικά κάποια θέματα που εξετάστηκαν στην Αθήνα και να γίνουν συγκρίσεις με παραδείγματα από άλλες πόλεις του εξωτερικού. Παράλληλα, προσεγγίστηκαν και ευρύτερα ζητήματα, όπως η σχέση δράσης /ακτιβισμού και ακαδημαϊκού κόσμου το οποίο προκάλεσε και ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Εκτός αυτού, οι σύνεδροι είχαν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με όψεις της ιστορίας, της οικονομίας και της κουλτούρας της περιοχής. Όπως συμβαίνει πάντα στις συναντήσεις του Δικτύου INURA, στο περιθώριο του προγράμματος υπήρξε χρόνος για πιο χαλαρές συζητήσεις, μπάμιο στη θάλασσα και διασκέδαση.

Το ραντεβού της επόμενης συνάντησης του Δικτύου INURA δόθηκε στο Βουκουρέστι, το Σεπτέμβριο του 2016.

Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε <https://inura15.wordpress.com/> και <http://www.inura.org/>

7ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ (ICCG2015): “PRECARIOUS RADICALISM ON SHIFTING GROUNDS - TOWARDS A POLITICS OF POSSIBILITY”, ΡΑΜΑΛΑ, ΠΑΛΑΙ- ΣΤΙΝΗ, 26-30 ΙΟΥΛΙΟΥ 2015

Γιώργος Βελεγράκης¹, Κώστας Βουρεκάς², Αλεξάνδρα Ζαβού³, Όλγα Μπαλαούρα,⁴
Εύα Παπατζανή⁵

Το 7ο Διεθνές Συνέδριο Κριτικής Γεωγραφίας (International Conference of Critical Geography - ICCG) πραγματοποιήθηκε από τις 26 μέχρι τις 30 Ιουλίου, 2015 στη Ραμάλα της Παλαιστίνης (Δυτική Όχθη). Το συνέδριο, διοργάνωσε η Διεθνής Κοινότητα Κριτικής Γεωγραφίας (International Critical Geography Group – ICGG), η οποία είναι μία ομάδα ακαδημαϊκών, ερευνητών/τριών και ακτιβιστών/τριών που δραστηριοποιούνται στο επιστημονικό πεδίο της Γεωγραφίας και όπως δηλώνουν “καθώς η παγκόσμια γεωγραφία εκφράζει την πολλαπλότητα των κοινωνικών σχέσεων, η ριζική αλλαγή αυτών των κοινωνικών σχέσεων σημαίνει και ριζική ανακατασκευή των τοπικών και παγκόσμιων γεωγραφιών”⁶.

Η πρώτη και αδιαμφισβήτητη επιτυχία του συνεδρίου ήταν η πραγματοποίησή του σε μια περιοχή συγκρούσεων, εντάσεων αλλά και λαϊκής αντίστασης όπως είναι τα παλαιστινιακά εδάφη εντός του κράτους του Ισραήλ. Με τη διοργάνωση μιας τόσο σημαντικής επιστημονικής συνάντησης στην Παλαιστίνη, η κριτική γεωγραφία έσπασε ένα θεσμικό, επιστημονικό και πολιτικό “καλούπι”. Ερευνητές/τριες από όλο τον κόσμο γίναμε μάρτυρες της βίαιης

καθημερινότητας της ισραηλινής κατοχής ενώ την ίδια στιγμή διευρύνσαμε την ανάλυση μας για την αποικιοκρατία, τη σύγχρονη υπαρπαγή γης, τα έμφυλα ζητήματα και τις νέες γεωγραφίες που ο χρηματοπιστωτικός καπιταλισμός παράγει, θεματικές που κυριάρχησαν στο συνέδριο. Ωστόσο, όπως έγινε αντιληπτό κατά τη διάρκεια των συναντήσεων, η Παλαιστίνη είναι κάτι πολύ περισσότερο από απλώς ένα “αντικείμενο” στον πυρήνα των ιμπεριαλιστικών και αποικιοκρατικών σχέσεων. Είναι «ένas τόπος που βρέθηκε και βρίσκεται στο επίκεντρο των λαϊκών εξεγέρσεων παγκόσμια, ως πηγή έμπνευσης, μια γη συνεχούς αντίστασης αλλά και σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας. Ένας τόπος που συχνά αγνοείται από την επίσημη Γεωγραφία»⁷.

Το επιστημονικό μέρος: Διερευνώντας το σύγχρονο ακαδημαϊκό (και όχι μόνο) ριζοσπαστισμό.

Στο συνέδριο συμμετείχαν πάνω από 400 ερευνητές/τριες και ακτιβιστές/τριες από όλο τον κόσμο με το 20% των συμμετεχόντων/ουσών να είναι Παλαιστίνιοι/ες. Διοργανώθηκαν με επιτυχία 85 πάνελ και κυκλικά τραπέζια, 2 δημόσιες εκδηλώσεις και 4 ολομελειακές επι-

1. Υπ. Διδάκτορας, Τμήμα Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. Η έρευνα για το παρόν κείμενο επωφελήθηκε από το έργο “ENTITLE” (Δράση Δίκτυα Αρχικής Κατάρτισης/Marie Curie/7ο ΠΠ/αρ. Σύμβασης: 289374).

2. Υπ. Διδάκτορας, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΕΜΠ.

3. Κοινωνιολόγος, Πάντειο Πανεπιστήμιο

4. Υπ. Διδάκτορας, IUAV di Venezia & Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΕΜΠ.

5. Υπ. Διδάκτορας, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΕΜΠ.

στημονικές συζητήσεις. Οι θεματικές που αποτέλεσαν τους βασικούς άξονες της συζήτησης που αναπτύχθηκε στο συνέδριο ήταν οι παρακάτω:

«Ιμπεριαλιστικές, αποικιακές, μετααποικιακές και αντι-αποικιακές γεωγραφίες» όπου παρουσιάστηκαν νέες οπτικές του διαλόγου, των θεωριών και των πρακτικών σχετικά με τον ιμπεριαλισμό και την αποικιοκρατία. Σημειώθηκε η ανάγκη για περαιτέρω διερεύνηση του ρόλου των κεντρικών και περιφερειακών σχέσεων εξουσίας, με έμφαση στην άνοδο (σήμερα) των απολυταρχικών εθνών - κρατών και της λαϊκιστικής δεξιάς ιδεολογίας.

«Αναδιρθρώσεις και νέοι χώροι του καπιταλισμού». Στην θεματική αυτή επιχειρήθηκε να διερευνηθούν χώροι και πρακτικές κατά βάση «οικονομικοί» - με την έννοια αυτή να επισημαίνεται ως ασταθής εξαρχής. Παρουσιάστη-

καν και συζητήθηκαν κριτικές πάνω στην πολυπλοκότητα των μορφών και σχέσεων εκμετάλλευσης, στις αποικιοκρατικές οικονομίες, ενώ διερευνήθηκαν νέες μορφές ταξικών συγκρούσεων καθώς και νέες σημασιοδοτήσεις της έννοιας της «τάξης».

Η θεματική με τίτλο *«Μετανάστευση, κινητικότητα και εκτοπισμός»* συγκέρασε διαφορετικές οπτικές σχετικά με το ζήτημα της μετανάστευσης σε παγκόσμιο επίπεδο. Με αφετηρία τις ζωές, τους τόπους και τις δραστηριότητες των μεταναστευτικών πληθυσμών σε διαφορετικές περιπτώσεις (σύνορα, κέντρα κράτησης, αστικά κέντρα κλπ), τέθηκαν ερωτήματα σχετικά με τις πολιτικές για τη μετανάστευση, τους παράγοντες που την καθορίζουν (π.χ. το φύλο κ.α.), το ρόλο του κράτους και των παγκόσμιων οργανισμών διακυβέρνησης κλπ.

Στη θεματική *«Φύση, κοινωνία και περιβαλλοντική αλλαγή»* συζητήθηκαν οι δυναμικές των περιβαλλοντικών παραγόντων στη σύγχρονη Γεωγραφία αλλά και οι μεταλλαγές στο αποτύπωμα που έχει ο λόγος για την κλιματική αλλαγή στην κοινωνική αντίληψη της φύσης και την περιβαλλοντική διακυβέρνηση. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στο ρόλο των θεσμών στα παραπάνω (είτε σε επίπεδο τοπικών κοινοτήτων είτε κρατών) στον «Παγκόσμιο Νότο».

Με αναφορά στις πόλεις της Γάζας και του Φέργκιουσον, το Δελχί και την Ουγκάντα, η θεματική *«Χαρτογραφώντας τα σώματα, την υλικότητα και τη βία»*, επιχειρήσε να διερευνήσει την παραγωγή και την αναπαραγωγή διακρίσεων βάσει του φύλου καθώς και τα κοινωνικά, οικονομικά και χωρικά τους αποτυπώματα, ιδιαίτερα σήμερα σε περίοδο παγκόσμιας κρίσης.

Στη θεματική *«Κριτικές γεωγραφίες 'ανάπτυξης': οπτικές από τον Παγκόσμιο Νότο»* αναδείχθηκε ο σημαντικός ρόλος της κριτικής Γεωγραφίας και ειδικά των σύγχρονων θεωριών εξάρτησης. Επισημάνθηκε ότι οι επίσημες οπτικές της Γεωγραφίας παραμένουν ευρωκεντρικές και αποικιακές αποκλείοντας τις φωνές του παγκόσμιου νότου, κάτι που η κριτική Γεωγραφία καλείται να ανατρέψει.

«Γεωγραφία και υλικότητα». Η θεματική αυτή προσπάθησε να φέρει σε διάλογο διαφορετικές θεωρητικές και εμπειρικές έρευνες γύρω από την υλικότητα στη Γεωγραφία με στόχο να ερευνηθεί πώς αυτές μπορούν να ευνοήσουν τη δημιουργία νέων, ριζοσπαστικών χώρων και γεωγραφιών. Ιδιαίτερη

έμφαση δόθηκε στη σχέση υλικότητας και εξουσίας και στην έκφραση που αυτή η σχέση παίρνει σε διάφορους χώρους.

Στη θεματική *«Ανακατασκευάζοντας το χώρο μέσα από την Ιδεολογία, τον Πολιτισμό και τις Τέχνες»* διερευνήθηκε οι δυνατότητες που η πολιτιστική δημιουργία ανοίγει στη διαμόρφωση νέων αναπαραστάσεων και υλικών χώρων. Παράλληλα μελετήθηκαν έννοιες όπως ο κοσμοπολιτισμός και η «νέα δημιουργική τάξη» κυρίως στη σχέση τους με τον υλικό χώρο αλλά και το ρόλο τους στη διαμόρφωση των σύγχρονων αστικών τοπίων.

Η θεματική *«Παραγωγή γνώσης, Εκπαίδευση και Επιστήμη»* ασχολήθηκε κυρίως με την εκπαι-

δευτική διάσταση του επιστημονικού πεδίου της Γεωγραφίας. Αναπτύχθηκαν κριτικές προσεγγίσεις στη μεθοδολογία αλλά και το περιεχόμενο των ακαδημαϊκών προγραμμάτων για τη Γεωγραφία καθώς και τις διαφοροποιήσεις τους ανά τον κόσμο. Τέλος, διερευνήθηκαν οι δυνατότητες παραγωγής γνώσης «εκτός των ιδρυμάτων», μέσα από τη δράση και την ανάπτυξη των κοινωνικών κινήματων.

Το πολιτικό μέρος: Καταγράφοντας τη σύγχρονη πραγματικότητα της Παλαιστίνης

Όπως προαναφέρθηκε το συνέδριο αποτέλεσε μια ευκαιρία για τους/ις συμμετέχοντες/ουσες να έρθουν σε

επαφή με έναν τόπο υπό συνεχή οικονομική και στρατιωτική επιτήρηση. Οι άνθρωποι της Παλαιστίνης προσπαθούν να δομήσουν την καθημερινότητά τους σε ένα ασφυκτικό πλαίσιο άμεσης υπαρπαγής της γης τους, οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών ανισοτήτων και συνεχών συγκρούσεων με το κράτος του Ισραήλ. Μέσα από καθημερινές συζητήσεις με τους κατοίκους της περιοχής, από εκδηλώσεις με θεσμικούς και πολιτικούς φορείς κυρίως της πόλης της Ραμάλα και κυρίως από το διάλογο με τα υπαρκτά κοινωνικά κινήματα, καταγράψαμε και κατανοήσαμε τη σύγχρονη πραγματικότητα της Παλαιστίνης. Παράλληλα αναλύοντας τα δεδομένα θέσαμε νέα ερωτήματα για τη Γεωγραφία και τις (ριζοσπαστικές και μη) δυναμικές και προοπτικές της σήμερα.

Κομβικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία είχαν οι εκπαιδευτικές επισκέψεις σε περιοχές αλλαγών και συγκρούσεων στα παλαιστινιακά εδάφη:

Ναμπλούς – Τοπία κοινωνικών και περιβαλλοντικών ανισοτήτων

Η επίσκεψη ξεκίνησε από την ιστορική πόλη της Ναμπλούς ένα από τα εμπορικά και βιοτεχνικά κέντρα της Παλαιστίνης. Στην συγκεκριμένη περιοχή μελετήθηκε η αλληλεπίδραση των παλαιστινιακών πόλεων με την ύπαιθρο και την αγροτική οικονομία καθώς και τα εμπορικά δίκτυα της τοπικής βιοτεχνίας. Παράλληλα, παρατηρήθηκαν οι τρόποι με τους οποίους η εξάπλωση των εποίκων έχει επηρεάσει τις καθημερινές πρακτικές των Παλαιστινίων από την παραγωγική δραστηριότητα μέχρι την κοινωνική τους ζωή.

Ραμάλα – Ο νεοφιλελευθερισμός ως πρότυπο απελευθέρωσης;

Κατά την περιήγησή μας στην πόλη της Ραμάλα παρατηρήσαμε και μελετήσαμε τη λογική του νεοφιλελευθερισμού και της ελεύθερης αγοράς και την προσπάθεια καθιέρωσης του ως το μοναδικό πρότυπο (αστικής) ανάπτυξης των παλαιστινιακών πόλεων. Σε αυτό το πλαίσιο εμφανίζεται μια αντίφαση μεταξύ του αγώνα για την απελευθέρωση των παλαιστινιακών εδαφών και την ταυτόχρονη οικονομική φιλελευθεροποίηση του συνόλου της Δυτικής Όχθης. Η διαδικασία (νεο)φιλελευθεροποίησης επιτυγχάνεται μέσω “εργαλείων” που ήδη χρησιμοποιούνται στον “παγκόσμιο Βορρά” όπως είναι οι ιδιωτικοποιήσεις δημόσιας γης, η χρηματιστικοποίηση της φύσης και η εκμετάλλευση της διεθνούς βοήθειας αποκλειστικά για οικονομική μεγέθυνση.

Κοιλάδα του Ιορδάνη – Η πολιτική οικονομία της αγροτικής ανάπτυξης και των πληθυσμιακών μετατοπίσεων

Η κοιλάδα του Ιορδάνη είναι ο σημαντικότερος τόπος δράσης και επέκτασης των Ισραηλινών εποίκων. Η κοιλάδα που αποτελεί σχεδόν το 30% της Δυτικής Όχθης, έχει χάσει το σημαντικότερο μέρος του γηγενούς πληθυσμού της (320.000 κάτοικοι το 1967, 56.000 σήμερα). Στην περιοχή κατοικεί η μεγαλύτερη κοινότητα βεδουίνων της Δυτικής Όχθης, η οποία βρίσκεται υπό συνεχή διωγμό και αποκλεισμό από πρόσβαση σε υποδομές, υδάτινους πόρους και αγροτική γη. Η ίδια πραγματικότητα ισχύει και για τον παλαιστινιακό αγροτικό πληθυσμό της περιοχής. Πρόσφατα, η κοιλάδα υπήρξε χώρος υποδοχής οικονομικής βοήθειας για αγροτικές μεταρ-

ρυθμίσεις και ανάπτυξη που όμως αντί να ωφελήσει τον τοπικό πληθυσμό τον ώθησε σε φυγή, καθώς, με αξιοποίηση αυτών των επιδοτήσεων, επεκτάθηκαν οι αγροτικές καλλιέργειες των εποίκων.

Βηθλεέμ – Πρόσφυγες και κοινωνική αντίσταση

Η πόλη της Βηθλεέμ φιλοξενεί τα δύο μεγαλύτερα στρατόπεδα προσφύγων της Παλαιστίνης που πλέον είναι κομμάτια της πόλης με ιδιαίτερα πυκνή και άναρχη δόμηση, θυμίζοντας φαβέλες λατινοαμερικάνικων πόλεων. Οι χώροι αυτοί μέχρι και σήμερα είναι οι σημαντικότερες εστίες καθημερινής αντίστασης στην ισραηλινή κατοχή με πλήθος κινητοποιήσεων. Με την επίσκεψή μας στα στρατόπεδα, γίναμε μάρτυρες των ιστορικών χωρο-κοινωνικών συγκρούσεων στην περιοχή καθώς και των ερωτημάτων που τίθενται για την ταυτότητα και την καθημερινότητα του πρόσφυγα σε αυτές τις “πόλεις μέσα στην πόλη της Βηθλεέμ”.

Γιάφα – Gentrification και εθνική καθαρότητα

Εδώ και σχεδόν έναν αιώνα, η πόλη της Γιάφα μετατρέπεται από μία ιστορική αστική πόλη της Παλαιστίνης σε ένα περίχωρο της αναπτυσσόμενης (αποκλειστικά ισραηλινής) πόλης του Τελ-Αβιβ. Σε αυτή τη διαδικασία, όπως παρατηρήθηκε, το gentrification έχει καθοριστικό ρόλο καθώς με αυτό το όχημα επιτυγχάνεται η υπαρπαγή δομημένης γης και ιστορικών υποδομών της πόλης. Κύριοι εκφραστές και ωφελούμενοι αυτής της διαδικασίας είναι το ισραηλινό κράτος, οι ιδιώτες επενδυτές και η συνεχώς αναπτυσσόμενη κτηματομεσιτική αγορά.

Ιερουσαλήμ – Η παραγωγή του χώρου των εποίκων και των διωκόμενων

Η ευρύτερη περιοχή της Ιερουσαλήμ αποτελεί ίσως το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αγώνα για “το δικαίωμα στην πόλη” σε μια περιοχή στρατιωτικής κατοχής και σύγχρονης μορφής αποικιοκρατίας μέσω των εποίκισμών. Η επίσκεψή μας στην περιοχή έκανε εμφανή την ανισότητα στην ανάπτυξη μεταξύ των διαφορετικών γειτονιών μέσα στην πόλη (αυτές που κατοικούνται από αραβικούς πληθυσμούς είναι κι αυτές με τις λιγότερες δημόσιες υποδομές) αλλά και στις καθημερινές πρακτικές των διαφορετικών πληθυσμών εντός της ίδιας πόλης (από την αστυνο-

μοκρατία μέχρι το δικαίωμα στο κοινωνικό κράτος).

Τέλος, στο πολιτικό μέρος του συνεδρίου βαρύνοντα ρόλο είχε η πρωτοβουλία για το διεθνές μποϊκοτάζ σε ισραηλινά προϊόντα που προέρχονται από τα κατεχόμενα παλαιστινιακά εδάφη της Δυτικής Όχθης (Campaign of Boycotts, Divestment and Sanctions - BDS). Η πρωτοβουλία έχει ήδη πάρει διεθνείς διαστάσεις με συμμετοχή από πολλές μη κυβερνητικές οργανώσεις, τοπικά και διεθνή κινήματα και πολιτικούς φορείς ανά τον κόσμο⁸. Κατά τη διάρκεια του συνεδρίου έγιναν πολλές συζητήσεις και εκδηλώσεις για το ζήτημα ενώ διερευνήθηκε η δυνατότητα απέναντι σε ερευνητικά ιδρύματα

και ακαδημαϊκούς που συνεργάζονται άμεσα ή έμμεσα με τους εποίκους της Δυτικής Όχθης, και τέλος εγκρίθηκε πλειοψηφικά από τους συμμετέχοντες μια διακήρυξη/ψήφισμα υποστήριξης του BDS⁹.

Σημειώσεις

6. Απόσπασμα από τη διακήρυξη του ICGG με τίτλο “Ένας κόσμος για να κερδίσουμε!”: <http://internationalcriticalgeography.org/statement-of-purpose/statement-of-purpose-en/>

7. Απόσπασμα από τη πολιτική τοποθέτηση του ICGG2015: <http://iccg2015.org/-conference-statement/>

8. Για μια αναλυτική παρουσίαση του κινήματος BDS: <http://www.bdsmovement.net/>

9. Σύντομα θα κυκλοφορήσει η διακήρυξη του ICGG για το BDS στο <http://iccg2015.org/>

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΩΝ ΜΠΑΡΝΑΟΥΛ, ΡΩΣΙΑ, 2-4 ΙΟΥΛΙΟΥ 2015

Ευθύμιος Καρύμπαλης*

Την πρώτη εβδομάδα του περασμένου Ιούλη (2-4 Ιουλίου 2015) πραγματοποιήθηκε στο Μπαρναούλ της Σιβηρίας το Περιφερειακό Συνέδριο της Διεθνούς Ένωσης Γεωμορφολόγων (International Association of Geomorphologists). Το Περιφερειακό Συνέδριο Γεωμορφολογίας πραγματοποιείται κάθε τέσσερα χρόνια σε αναπτυσσόμενες περιοχές του πλανήτη και μετά το Διεθνές Συνέδριο αποτελεί τη δεύτερη σε σημαντικότητα διοργάνωση της Ένωσης Γεωμορφολόγων. Το προηγούμενο πραγματοποιήθηκε στην Αντίς Αμπέμπα της Αιθιοπίας το 2011. Ο χώρος των εργασιών του Συνεδρίου ήταν το Τμήμα Γεωγραφίας του Πανεπιστημίου Αλτάι στο Μπαρναούλ της Νότιας Σιβηρίας. Το Πανεπιστήμιο Αλτάι ιδρύθηκε το 1973 και υπήρξε πρωτοπόρο στις κλασσικές σπουδές στην περιοχή της Δημοκρατίας των Αλτάι.

Η διοργάνωση του συνεδρίου έγινε από τη Διεθνή Ένωση Γεωμορφολόγων σε συνεργασία με τη Ρωσική Ένωση Γεωμορφολόγων (Russian Association of Geomorphologists), ενώ σημαντική ήταν η συνεισφορά της Επιτροπής Χερσαίων Διεργασιών (Commission on Terrestrial Processes) της Διεθνούς Ένωσης Τεταρτογενούς (International Union for Quaternary

Science). Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε τόσο στις αργές, όσο και τις αιφνίδιες - καταστροφικές διεργασίες που συμβάλλουν στη διαμόρφωση και εξέλιξη του τοπίου. Η όλη οργάνωση ήταν υψηλού επιπέδου και τα μέλη της οργανωτικής επιτροπής υπερέβαλαν εαυτούς για την πλήρη επιτυχία του συνεδρίου.

Ο αριθμός των συμμετεχόντων ξεπέρασε τους 100 από 25 διαφορετικές χώρες. Στη διάρκεια των τριών ημερών παρουσιάστηκαν 69 προφορικές εισηγήσεις και 24 posters. Οι εργασίες κάλυψαν ένα ευρύ φάσμα αντικειμένων της γεωμορφολογίας. Οι ανακοινώσεις οργανώθηκαν σε επτά συνεδρίες με τις εξής θεματολογίες:

- Γεωμορφολογικοί κίνδυνοι και κατακλυσμικά συμβάντα, παρελθόν και παρόν.
- Αργές και Αιφνίδιες διεργασίες στην τεκτονική γεωμορφολογία.
- Ακραία συμβάντα και αργές γεωμορφολογικές διεργασίες.
- Ανθρωπογενής δραστηριότητα και γεωμορφολογία.
- Ο ρόλος της λιθολογίας και του κλίματος στην εξέλιξη του τοπίου στις περιόδους του Καινοζωικού και του Τεταρτογενούς.

*Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, email: karymbalis@hua.gr

- Τεχνικές στη γεωμορφολογία.
- Ειδική συνεδρία ολομέλειας.

Κατά τη διάρκεια των συνεδριών δόθηκαν διαλέξεις και θεματικές ομιλίες για διάφορα επιμέρους γνωστικά αντικείμενα της γεωμορφολογίας από διακεκριμένους γεωμορφολόγους. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον είχε η διάλεξη του προσκεκλημένου Ομιλητή Victor Baker, Καθηγητή στο Τμήμα Υδρολογίας και Υδατικών Πόρων του Πανεπιστημίου της Αριζόνα, ΗΠΑ, με τίτλο “Ακραία συμβάντα και καταστροφικές διεργασίες στη Γεωμορφολογία: Ιστορικές και Φιλοσοφικές απόψεις”. Πολύ ενδιαφέροντα θέματα σχετικά με το ρόλο των αιφνίδιων συμβάντων στη διαμόρφωση του ανάγλυφου επίσης διαπραγματεύονταν οι εισηγήσεις που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της ειδικής συνεδρίας της ολομέλειας, όπως αυτή του Goro Komatsu από την Ιταλία με τίτλο “Καταστροφικές πλημμύρες, πα-

λαιο-λίμνες και μεταβολές στα υδρογραφικά δίκτυα της βόρειας Ευρασίας κατά την περίοδο του Ανώτερου Τεταρτογενούς” αλλά και της Monique Fort από τη Γαλλία με τίτλο “Καταστροφικές καταπτώσεις στα πρανή των Ιμαλάϊων στο Νεπάλ: μια σύνοψη, με ιδιαίτερη έμφαση στην κοιλάδα Pokhara”. Για την Ελλάδα υπήρξαν δύο προφορικές εισηγήσεις στη συνεδρία της Τεκτονικής Γεωμορφολογίας από τους Ε. Καρύμπαλη και G. Fubelli με τίτλους “Ανυψωμένες ακτογραμμές του Τεταρτογενούς στην ευρύτερη περιοχή του Ακρωτηρίου Μαλέα - Νεάπολης και Ελαφονήσου (ΝΑ Πελοπόννησος)” και “Αλληλεπίδραση ενεργού τεκτονικής και κατά βάθος διάβρωσης: η περίπτωση του φαραγγιού της Κλεισούρας, Δυτική Ελλάδα” αντίστοιχα. Στην πρώτη ανακοίνωση παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα της λεπτομερούς χαρτογράφησης και της απόλυτης χρονολόγησης

ανυψωμένων θαλάσσιων αναβαθμίδων στην περιοχή Νεάπολης - Μαλέα. Η συσχέτιση των παλαιών ακτογραμμών με τα μεσοπαγετώδη στάδια υψηλής θαλάσσιας στάθμης του Τεταρτογενούς οδήγησε στην εκτίμηση του μέσου ρυθμού τεκτονικής ανύψωσης της περιοχής. Στην δεύτερη εισήγηση παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα της γεωμορφολογικής μελέτης του εγκαταλελειμμένου φαραγγιού της Κλεισούρας στο νομό Αιτωλοκαρνανίας και προτάθηκε ότι η διάνοιξη του δεν έγινε από τον ποταμό Αχελώο αλλά από το Ρέμα Ερμίζας που σήμερα εκβάλλει στη λίμνη Τριχωνίδα. Στη συνεδρία των posters παρουσιάστηκαν από τον Κ. Παυλόπουλο οι εργασίες με τίτλο “Γεωμορφολογικός χάρτης της νήσου Κέρου (Κυκλάδες)” και “Εκτίμηση του γεωαρχαιολογικού δυναμικού του όρμου Μεγάλο Καβούρι στη Νότια Αττική”.

Στο πλαίσιο του συνεδρίου διοργανώθηκε μια προσυεδριακή

Η εναρκτήρια διάλεξη του προσκεκλημένου Ομιλητή Victor Baker, Καθηγητή στο Τμήμα Υδρολογίας και Υδατικών Πόρων του Πανεπιστημίου της Αριζόνα, ΗΠΑ.

εκδρομή 8 ημερών γεωμορφολογικού και γεωαρχαιολογικού κυρίως ενδιαφέροντος στην περιοχή της λίμνης Βαϊκάλη και μια μετασυνεδριακή επτάημερη εκδρομή στη λίμνη Teletskoye και στα βουνά Αλτάι με θεματολογία σχετική με τις μεγάλες αιφνίδιες παγετώδεις πλημμύρες της περιόδου του Ανώτερου Πλειστόκαινου. Στη μετασυνεδριακή αυτή εκδρομή συμμετείχαν 48 γεωμορφολόγοι από 21 διαφορετικές χώρες μεταξύ των οποίων και 16 νέοι γεωμορφολόγοι από 9 χώρες όπου παρακολούθησαν το εντατικό πρόγραμμα για νέους γεωμορφολόγους που διεξήχθη παράλληλα με την εκδρομή και είχε τη μορφή συζητήσεων και σεμιναρίων πάνω σε θέματα που παρουσιάστηκαν στο πρόγραμμα της εκδρομής. Η συμμετοχή των νέων αυτών επιστημόνων στο συνέδριο καθώς και στην εκδρομή και το εντατικό πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε από τη Διεθνή Ένωση Γεωμορφολόγων αλλά και από την Διεθνή Ένωση Τεταρτογενούς. Κριτήριο για τις υποτροφίες στους νέους γεωμορφολόγους ήταν το νεαρό της ηλικίας των αιτούντων, το βιογραφικό και η χώρα προέλευσης καθώς δόθηκε προτεραιότητα σε λιγότερο ευνοημένες χώρες της Ασίας και της Ευρώπης. Ιδιαίτερα σημαντική για το εντατικό πρόγραμμα εκπαίδευσης των νέων γεωμορφολόγων ήταν η καθοδήγηση από τους Καθηγητές Paul Carling (Πανεπιστήμιο του Southampton, Μεγάλη Βρετανία) και Juergen Herget (Πανεπιστήμιο της Βόννης, Γερμανία) οι οποίοι έχουν πλούσιο δημοσιευμένο έργο σχετικά με τη θεματολογία και την ευρύτερη περιοχή που πραγματοποιήθηκε η εκδρομή.

Ομαδική φωτογραφία των συνέδρων στην τελετή λήξης του συνεδρίου.

Η Α. Αγατόνα από το Ινστιτούτο Γεωλογίας και Ορυκτολογίας του Novosibirsk παρουσιάζοντας θέματα γεωαρχαιολογίας στην μετασυνεδριακή εκδρομή στα βουνά Αλτάι.

Ομαδική εκδρομή των γεωμορφολόγων που παρακολούθησαν τη μετασυνεδριακή εκδρομή στα βουνά Αλτάι.